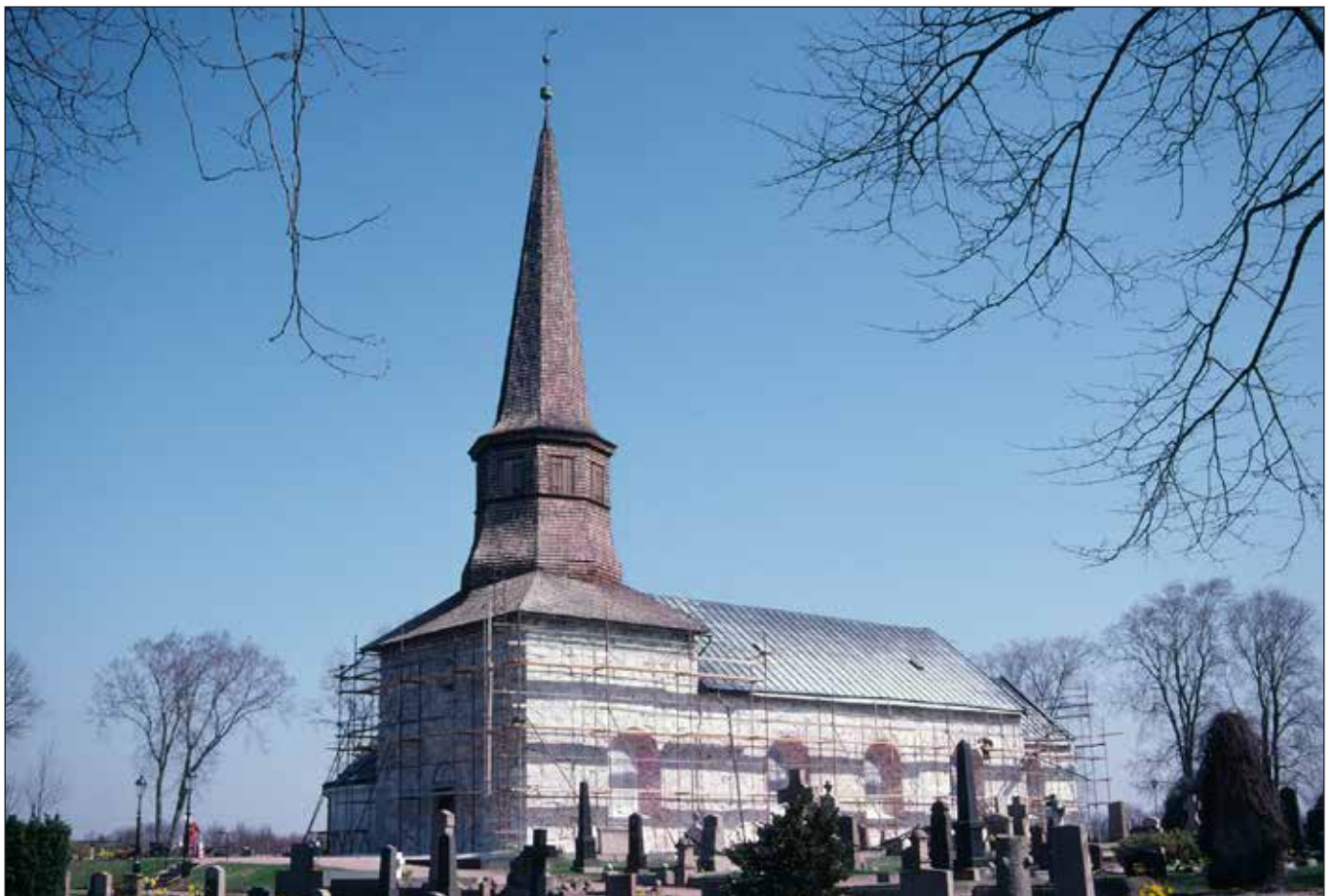

Lena Bjuggner

Söndrums kyrka

Halland, Söndrums socken, Söndrums kyrka

Hallands Kulturhistoriska museum, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2018

Byggnadsdokumentation 1987

Omslagsbild: Kyrkan mot nordost: Foto: Lena Bjuggner (fotonr 2018-29-1)

Layout: A. Andersson

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet

Ärende nr ms2006/02316

Innehåll

Inledning.....	5
Historik.....	5
Syfte, metodik och dokumentation	6
Resultat.....	6
Torn, långhus och kor	6
Befintliga fönster 1-7	9
Sammanfattning.....	12
Referenser	13
Tekniska och administrativa uppgifter.....	13
 BILAGOR.....	 15
Bilaga 1 Förteckning över puts- och fogprover med ritningar	
Bilaga 2 Fyndlista	
Bilaga 3 Fotoförteckning s/v fotografier	
Bilaga 4 Ritningsförteckning och ritningar	

Fig 1. Söndrums kyrkas läge väster om Halmstad. Skala 1:50 000. Infälld karta i skala 1:10 000.

Inledning

Under april och maj månad 1987 utfördes en byggnadsdokumentation av Söndrums kyrka på uppdrag av Söndrums församling (fig 1). Den föranleddes av omputsningsarbeten, vilket innebar att befintlig puts bilades ner på torn, långhus, kor och sakristia. Dokumentationen utfördes av Lena Bjugger, Erik Rosengren och Anders Tilly (foto) från Stiftelsen Hallands läns museer, Kulturminnesvårdsenheten. Texten skrevs 1987, efter fältarbetets slut, men rapporten kom att slutföras 2018. Manuskriptet har delgetts två författare som efter 1987 har skrivit om Söndrums kyrka (Andersson 1988, Nilsson 2009)

Historik

Söndrums kyrka ligger i Söndrums by, cirka 4 km väster om Halmstad. Kyrkan består idag av ett långhus med rakslutet kor, torn, vapenhus och sakristia. Byggnaden är av medeltida ursprung och har från början bestått av ett långhus, ett rakslutet kor och eventuellt ett trä-torn (Salvén 1940, s 45). Långhuset har senare förlängts. Det nuvarande stentornet uppfördes 1820, sakristian byggdes 1934 och vapenhuset 1979 (Darwall & Petersen 1981, s 5). Kyrkan var ursprungligen försedd med portaler i långhusets sydvästra respektive nordvästra del och ett romanskt fönster fanns på södra sidan. Framför den södra portalen har man vid grävningar påträffat delar av ett äldre vapenhus, som revs 1820 (Salvén 1940, s 45). 1939 påträffades även trärester under golvet, som sänktes 0,15–0,2 m till 1870-års nivå.

Kyrkan är invändigt försedd med tre kryssvalv. I samband med restaureringen och ombyggnaden 1979 påträffades en inskription på latin i valvkappan ovanför predikstolen. Tolkad syftar texten på valvslagningen ”Arbetet med detta valv utfördes i Herrens år 1428”. De nuvarande fönstren ritades och godkändes 1875. Vid restaureringen 1979 kunde det konstateras att tornets puts var avfärgat i rosa. Både 1939 och 1979 påträffades invigningskors (konsekrationskors) invändigt på norra långhusväggen.

Syfte, metodik och dokumentation

Syftet med undersökningen var att dokumentera äldre öppningar, lagningar och ingrepp som skett i murverket och att fastställa om kyrkan haft en rosa putsavfärgning.

Ett internt koordinatsystem sattes upp och alla mått togs inom detta system. Vid inmätningen av kor och långhus förutsattes det att långhusväggen slöt vinkelrätt an mot korväggen. Ett större antal tegel mättes också för att avgöra vilka murade partier som var samtida. Sammanlagt 20 fog- och putsprover togs tillvara för framtida analys. Under arbetets gång togs 49 s/v fotografier (oräknat alternativexponeringar) och 5 färgdia som överförts till digitalt format.

Resultat

Torn, långhus och kor

Att tornet var byggt senare vittnade stötfogen mellan långhus och torn (fig 2). Långhusets murar var uppbyggda av kluvna gråstenar troligtvis gnejs, flertalet tillhuggna i en rektangulär form och lagda i relativt jämna skift. Både i norra och södra fasaden kunde det konstateras att långhuset ursprungligen varit kortare och hade förlängts mot väster. I den södra fasaden fanns det två stenar under det västra fönstret (fönster 1) som bildade en stötfog (fig 3 och bilaga 4). På norra sidan och på motsvarande plats (fönster 7) fanns en cirka 1 m stor sten. Alla tre stenarna var behandlade i prickhuggningsteknik. Utifrån detta kan man fastslå att stenen under fönster 7 varit långhusets ursprungliga nordvästra hörn. Långhusets befintliga hörnstenar var också prickhuggna (se markering på fasadritningar). I några fall var stenarna så vittrade att ytbehandlingen endast var synlig på ena sidan. Det ursprungliga långhusets längd var cirka 14,5 m och fullt utbyggd är denna byggnadsdel idag cirka 19,5 m.

Fogbruket i den äldre långhusdelens södra fasad bestod av torrt, gulvitt kalkbruk magrat med grus upp till 6 mm:s storlek och med inslag av kalkbitar. Provet från nordfasaden innehöll även djurhår och ballast (grus) av något mindre storlek.

I den norra respektive södra fasaden fanns rester av portaler (vid fönster 2 och 6) som var skadade i den östra delen i samband med att yngre fönster hade tagits upp (fig 4 och bilaga 4). Stenarna var i allmänhet inte jämnt huggna utan förefaller vara vittrade och blev troligen avbilade när fönstren sattes igen. På den norra sidan var den nedersta stenen insatt i samband med igensättningen och inte prickhuggen. Det kunde noteras att putsbruket som gick in i den igensatta portalöppningen var torrt, vitt och med liten ballast < 1 mm. Sydportalens inbredd uppmättes till 1,3 m. Fogbruket i den igensatta sydportalen bestod av gulvitt, torrt kalkbruk med grus som ballast.

Två igensatta romanska fönster påträffades öster om portalerna, en på södra sidan (väster om fönster 3) och en på norra sidan (väster om fönster 5). Fönsteromfattningarna var prickhuggna (fig 5 och bilaga 4). Nordfasadens romanska fönster var skadat i östra delen av befintligt fönster 5. De var igenfogade med ett gult, lerhaltigt, torrt kalkbruk med bal-

Fig 2. Detalj av stötfog mellan långhus och torn, södra sidan.
Foto: Anders Tilly (fotonr 88:16:2).

Fig 3. Detalj av stötfog mellan äldre långhus och förlängd del
av långhus, södra fasaden. Fot: Anders Tilly (fotonr 88:16:3).

Fig 4. Igensatt sydportal. Foto: Anders Tilly (fotonr 88:16:4).

Fig 5. Igensatt romanskt fönster på norra fasaden.
Foto: Anders Tilly (fotonr 88:13:10).

Fig 6. Detalj av igensatt romanskt fönster norr om dörr i koret.
Mot V. Foto: Anders Tilly (fotonr 88:15:2).

last (2-3 mm). Bruket höll väl samman på norra sidan. På södra sidan var bruket porösare och smuligare vilket kan förklaras av större temperaturförändringar än på norra sidan. På södra sidan var öppningen igensatt med kluvna stenar och tegel, som hade medeltida format (8x13,5 cm, 8,5x13,5 cm, 8x12,5 cm, 8x13 cm, 8 cm). På norra sidan var öppningen igensatt med kluven sten.

Korets murar var också uppförda i kluvna gråstenar (gnejs?) med inkilade kluvna, mindre stenar i fogarna. Fogbruket var ett gult, torrt, kalkbruk med ballast (6 mm) där även småsten (10 mm) ingick. Detta bruk var likartat med prov 11, d v s med motsvarande fogbruk i den äldre långhusdelen. Även denna byggnadsdel hade prickhuggna hörnstenar.

Ovanför den nuvarande dörren i korets östra fasad fanns en, med kluvna mindre stenar, igensatt fönsteröppning i murverket med en omfattning av prickhuggna stenar (fig 6, bilaga 4). Dörröppningen hade en korgbågig omfattning av rött tegel. Detta tegel var av större format än de befintliga fönsteröppningarna (8x11, 8x11,5, 8,5x12, 8x12, 8x12,5 cm).

Befintliga fönster 1-7

Fönstren har numrerats 1-7, där 1-3 ligger i långhusets sydfasad, 4 i korets sydfasad och 5-7 ligger i långhusets nordfasad (bilaga 4). Alla de nuvarande långhusfönstrens bågar är murade i rött tegel av samma format.

Fönster 1. Fönsterbåge och omfattning i väster som var murad i rött tegel med varannan sten kluven och vänd med den trasiga sidan utåt. I bågen fanns en slutsten. Fönster 1 och fönstret i tornet, på södra fasaden, var murade på samma sätt.

6x12,5	6,5x12	6,5x12,5	5,5	6x13,5	6x13,5	6x13
6x13,5	5,5x12	6x13	6x13,5	6x13	6,5x14	5,5x12,5
5,5x13	6x12,5	5,5x13	5,5x13	6x13,5	6x13,5	6,5x13,5
5,5x13	6x12	6x13	6x12,5	6x13		

Tabell 1. Tegelmått i fönsterbåge 1 (cm)

I västra delen fanns en stötfog (1b) som sannolikt kan vara en rest efter ett äldre fönster.

Öster om fönstret fanns två lagningar (1c och 1d). 1 c var äldre än 1b. Den ena lagningen bestod av ett 2x4,5 m stort område som hade lagats med rött tegel (1c). Ett flertal stenar var försedda med en hårdbränd yta som drog åt grönt. Lagningen var murad i skift i oregelbundet förband.

5,5x12,5	6x12,5	5x11,5	5,5x12,5	5,5x13,5	5,5x12,5	5x12
6x12,5	5,5x12	5,5x13	6x12,5	6x12,5	5,5x11,5	5,5x12
5,5x12,5	5,5x12	5,5x13	5,5x12,5	6x12,5	6x12	6x12,5
5,5x13	5,5x12	5,5x13	6x25	5,5x25,5	6x26	5,5x24,5
6x25,5	5,5x25,5	5,5x25	5,5x25,5	26x6	5,5x25	6x25
6x25,5	6x25	5,5x25,5	6x26,5	5x25	5,5x25	5,5x25,5
6x25,5	5,5x25,5	5,5x25,5	5,5x25,5	5x24	5,5x25,5	

Tabell 2. Tegelmått (cm) i lagning 1c.

Den andra lagningen var också utförd i rött tegel men i större format än 1c.

8x28	7x12	8	7	7,5
------	------	---	---	-----

Tabell 3. Tegelmått (cm) i lagning 1d

Fönster 2. Fönsterbåge och omfattningar var murade i rött tegel. Fyllning ovanför fönster-valvet av oregelbundna murade röda tegel som inte var mätbara.

5,5x25	5,5x26	5,5x25,5	5,5x25	5,5x24,5	5,5x25,5
5x25	5x25	5,5x25,5	5x25	5,5x25,5	5,5x25
5,5x25	5,5x25	5,5x25	5,5x25,5	5,5x25	6x25
5,5x25,5	5,5x25	5,5x25	5,5x25,5	5x25,5	5,5x25,5
5,5x25					

Tabell 4. Tegelmått (cm) i fönsterbåge 2.

Ovanför den nuvarande fönsterbågen påträffades en äldre båge, som troligen utgjorde en del av en korg- eller stickbåge (2b) murad i rött tegel. Tegelformatet är något större än i bågen till fönster 2.

7x12	7,5x12,5	7x12	7x12	6,5x12
6,5x11,5	7x12,5	7x12	7x12	

Tabell 5. Tegelmått (cm) i båge 2b.

Fönster 3. Fönsterbåge var murad i rött tegel. Omfattning i väster (fyllning) av tegel med samma mått som bågen.

Fönsterbåge	5x11,5	6x12,5	7x13	5,5x12	5,5x12
5,5x12	5,5x12	5,5x12	5,5x12	5,5x12	
Omfattning	5,5x25	5x25,5	5x25	5,5x25	5,5x24
5x25	5x24	5,5x25	5,5x25	5x24	5,5x24
5,5x25	5x25	5,5x25	5x24		

Tabell 6. Tegelmått (cm) i fönsterbåge 3/omfattning (fyllning) väster om fönster 3.

Öster om tegelbågen påträffades östra delen av ett äldre korgbågigt fönster (3b, fig 7 och bilaga 4). Teglen var skadade och inte mätbara.

Fig 7. Del av korgbågigt fönster väster om fönster 3, långhusets sydfasad. Foto: Anders Tilly (fotonr 88:16:12).

Fönster 4. I i korets sydfasad fanns ett fönster med båge och omfattning i murat rött tegel. Tegelstenarna hade samma mått som övriga fönsterbågar i långhuset.

5,5x25,5	4,5x24	5x25	5,5x25	5x25,5	5x25
5,5x25	5,5x25,5	5,5x25	5x25,5	5,5x25,5	5,5x25,5
5,5x25,5	5,5x25,5	5,5x25,5	5,5x25,5	5x25	5,5x25,5
5,5x25,5	5x25,5	5,5x24	5,5x25	5,5x25,5	5,5x25,5
5,5x25,5	5,5x12	5x12	5,5x12	5,5x12	

Tabell 7. Tegelmått (cm) i fönsterbåge 4

Fönster 5. Fönsterbåge och omfattning av rött tegel.

5,5x24,5	5,5x25,5	5x25	5,5x25,5	5,5x25,5	5,5x25
5,5x25,5	5,5x25,5	5x25	5,5x25	5x25	5,5x25,5
5,5x25	5x25	5,5x25	5x25	5,5x11,5	5,5x25
5,5x12	5,5x12	5,5x12	5,5x12	5,5x12	5x12
5,5x26					

Tabell 8. Tegelmått (cm) i fönsterbåge 5.

Fönster 6. Fönsterbåge och omfattning murad i rött tegel. Fyllning ovanför valvet med rött tegel.

Fönsterbåge	5x24	5,5x25	5,5x25	5,5x25
5x25	5,5x25	5x24,5	5x25,5	5x25
4,5x24,5	5x25,5	5x25	5x25	5x25
5x25	5,5x25,5	5,5x25,5	5,5x24,5	5,5x25
5x24	5x24	5x24,5		
Fyllning	9,5x25	5,5x25	5x24,5	

Tabell 9. Tegelmått (cm) fönster 6.

Fönster 7. Fönsterbåge och omfattning murad i tegel. Bågen har slutsten (jämför motsvarande fönster 1 på södra sidan) och fyllning ovanför valvet med rött tegel i samma eller något större format.

Fönsterbåge	5x25	5x12	5x24,5	5x24,5	5x12	5x24,5
4,5x24	5,5x24	5x25	5x24	5x25	5x25	5,5x12
5x24,5	5x24,5	5x11,5	5x24	5x12	5x25	5x12
5x25	5,5x24,5	5,5x25	5x12	5,5x25		
Fyllning	8x27	6,5x25	8x13	8x13,5	6x12	6,5x24
5x12	6x26	5,5x11	5x12	5,5x12	5x12	7x25

Tabell 10. Tegelmått (cm) fönster 7.

Öster om fönstersmygen fanns en stötfog 7b, som troligtvis kan vara en rest efter ett äldre fönster (bilaga 4). En förtagning för en solbänk (7e) påträffades i stötfogen. Ovanför bänken fanns en äldre upphuggning efter ett fönster med segmentbåge (7c). Väster om fönstret påträffades den västra delen av ett korgbågigt fönster (7d) som är yngre segmentbågen.

Sammanfattning

Undersökningen bekräftade de äldre iakttagelserna att kyrkan från början uppförts med ett långhus och ett rakslutet kor med prickhuggna hörnstenar (fas I). Byggnaden var ursprungligen 14,5 meter lång och murarna bestod av huggen gråsten lagda i tämligen jämna skift vilket utmärker en romansk kyrka. Det visade sig att det funnits två högt sittande fönster, en i södra fasaden och en i norr. Även koret hade ett högt sittande fönster i öster vilket inte var känt tidigare. Det har också funnits två ingångar, en på norra sidan och en på södra. Både äldre och yngre hörnkedjor, portaler och fönsteromfattningar var i stor utsträckning prickhuggna.

I fas II har kyrkan förlängts med 5 meter åt väster och därmed erhållit en sammanlagd längd av 19,5 m. Valven slogs 1428 och möjligen kan förlängningen ha skett vid denna tidpunkt. De två romanska fönstren hamnade i valvkapporna vid valvslagningen och murades igen med sten och tegel av medeltida format. Man var därför tvungen att öppna upp nya fönster. Kanske är segmentbågen ovanför fönster 7 den enda kvarvarande resten av dessa fönster. Syd- och nordportalen har dock kunnat användas utan problem.

I fas III har byggnaden genomgått nya förändringar. Nya fönster har satts in vilket korgbågsfragmenten vid fönster 3 och 7 samt i korets östfasad vittnar om. Förändringarna har skett tidigast omkring 1500 då denna båge introducerades (Andersson & Hildebrand 1988, s 118).

En iakttagelse av en förändring som inte närmare kan dateras ska nämnas. Vid den östra sidan på fönster 7 påträffades ytterligare en stötfog med en förtagning möjligen för en solbänk. Troligtvis har det funnits ytterligare ett äldre fönster här, som senare sänkts till nuvarande nivå. Tegelformatet i de nuvarande fönstren är enhetligt och visar att de är samtida.

Det gick inte att med säkerhet fastställa om kyrkan haft en rosa putsavfärgning under en eller flera perioder (bilaga 1). Det understa putsskiktet i stentornet från 1820 var svagt rosafärgat (prov 9, norra sidan). Det kunde möjligen återfinnas i ett prov (6) i sakristian som tillbyggdes 1930. Kalkbrukets grundton var dock grå. I det undre av de två putsskikten i putsprov 3 (långhusets tillbyggda västra del, sydfasad) var ytan svagt rosafärgad. Likaså hade en tunn kalkslamning, som låg underst i ett prov (5) på den norra ursprungliga delen av långhusfasaden, rosa inslag.

Referenser

- Andersson, C. M. 1988. *Söndrums kyrka*. Halmstad.
- Andersson, K.&Hildebrand, A. 1988. *Byggnadsarkeologisk undersökning*. Det murade huset. Uppsala.
- Darwall, A. & Petersen, B. 1981. Söndrums kyrka restaurerad. *Halland Årgång 63*. 1980. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård i Hallands län. Halmstad
- Nilsson, I.-M. 2009. *Mellan makten och himmelriket*. Perspektiv på Hallands medeltida kyrkor. Lund Studies in Historical Archaeology 12. Lund.
- Salvén, E. 1940. Medeltidsarkitekturen i Hallands kyrkor. *Vår bygd*. Hallands hembygdsförbunds årsskrift 1940. Halmstad

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Riksantikvarieämbetets dnr: 1779/87 (1987-04-28)

Kulturmiljö Hallands dnr: 157/87

Uppdragsgivare: Söndrums församling

Utförandetid: 27 april–4 maj 1987

Personal: Lena Bjuggner och Erik Rosengren (uppmätning). Anders Tilly (foto), Kulturminnesvårdsenheten, Stiftelsen Hallands läns museer

Socken/fastighet: Söndrums socken/Söndrums kyrka

Koordinatsystem: Internt koordinatsystem

Höjdsystem: Internt höjdsystem

Dokumentation: Observationer i murverket är inmätta för hand. Foton s/v (4,5x6 cm) har nummer 88:12-88:16, digitala fotografier 2018--29:1-6 och ritningar HMAK 4473: 1-12. Ritningar och fotografier förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv, Halmstad

Fynd: Puts- och fogprover HM 20 848:1-20

Datering: Medeltid–nyare tid

BILAGOR

Bilaga 1

Förteckning över puts- och fogprover med ritningar

Ett antal prover togs från putsskikt och i fogar. Dessa har getts accessionsnummer HM 20848:1–20 där fyndnummer 1 motsvaras av prov 1. Provtagningsställena återfinns på fasadritningarna (HMAK 4473:7–12).

Putsprov 1 är taget från södra långhusfasaden. Det består av två putslager som delvis är fästade utanpå tegelmurverket, som är en lagning. Innersta putsskiktet mot mur är vitt, finmagrat kalkbruk med flera kalkavslamningar i ytskiktet. Yttre putsskiktet är grått, finmagrat troligtvis kalkbruk, torrt med några kalkavslamningar i ytskiktet. Ytskiktet är strukturerat med grus.

Putsprov 2 är taget från södra långhusfasaden, tillbyggd del. Putslagret är fästad utanpå murstenen och består av vitt finmagrat, torrt kalkbruk med flera kalkavslamningar. Under putsskiktet fanns tunn grundning bestående av brunaktig kalk som inte gick att få loss.

Putsprov 3 är taget från södra långhusfasaden, tillbyggd del. Här fanns två putslager varav det övre tillvaratogs. Det undre gick inte att knacka loss. Det övre provet är troligen samma som putsprov 2. Det undre putsskiktet var svagt rosafärgat i ytan och 3–4 mm tjockt och består av vitt kalkbruk med 1–4 mm magringskorn. Putsen kan vara en grundning.

Putsprov 4 är taget från södra långhusfasaden, ursprunglig del, rakt ovanför det romanska fönstret. Vid besiktningen var det understa lagret kvar medan övriga hade knackats ner tidigare. Detta lager var ett gråbrunt grundbruk med inslag av möjligen lera. Ovanpå fanns ett 1 mm tjockt, vitt kalklager som innehöll träkol (?) och ovanpå detta ett 2–4 mm tunt kalkputslager med fin magring. Ytterst fanns en kalkslamning med spår efter borsten i slamningen.

Putsprov 5 är taget från norra långhusfasaden, ursprunglig del. Samtliga lager finns med i provet. Underst ligger en vit kalkslamning med rosa inslag. Utanpå detta finns ett brunare, tunt putsskikt med fin magring, som överlagras av ett vitt 3–4 mm tjockt kalkskikt med fin magring. Torrt grått troligen ett kalkbruksskikt med riklig magring som också var ytskiktet. Ovanpå finns flera kalkavslamningar.

Putsprov 6 är taget från sakristians nordfasad som byggdes i slutet av 1930-talet. Provet består av ett torrt, finmagrat, mycket svagt rosa kalkbruk med en grå grundton. På ytan finns ett flertal slamningar och ytskiktet är strukturerat med grus.

Putsprov 7 är taget från norra långhusfasaden, ursprunglig del. Under provet, på stenen satt fragment av tunna kalkavslamningar. Provet består av finmagrat, 5–6 mm tjock kalkbruk med ett flertal kalkavslamningar i ytskiktet. Ytbehandlingen är, som i prov 6, strukturerad med grus.

Prov 8 är taget från norra långhusfasaden, ursprunglig del, mellan stenar, under kalkputsen. Det kan vara någon form av växt som vuxit på denna nivå när markytan låg högre. Den finns på norra sidan upp till 0,3 m under solbänkarna. Lerbruket i fogarna som finns upp till 0,2-0,3 m höjd under solbänkarna kan vara lagningar som gjorts när markytan sänktes och ny putsning gjordes.

Putsprov 9 är taget från tornets norra sida. Två putsskikt fanns ner till stenen. Putsskikten som är vita, mycket fint magrade är också slammade i ytskiktet. Det understa är svagt rosafärgat.

Fogprov 10 är taget från norra långhusfasaden, tillbyggd del. Grovt (5 mm) magrat, torrt, gulvitt kalkbruk.

Fogprov 11 är taget från norra långhusfasaden, ursprunglig del. Svagt gulvitt, torrt kalkbruk med magring av grus upp till 6 mm. Även något inslag av hela kalkbruksbitar i bruket. Magringskornen är större. Putsen på långhusets västra del skiljer sig från den östra, vilket indikerar två olika byggnadsetapper.

Fogprov 12 är taget från korets södra fasad. Svagt gulvitt, torrt kalkbruk med magring på 6 mm storlek. Även större stenar av 10 mm:s storlek ingår i provet. Det förefaller som bruket i prov 11 och 12 är likartade. De kan därmed vara samtida.

Fogprov 13 är taget från tornets västfasad. Gult lerbruk med ballast av grus (2-3 mm). Det är torrt och pulverisera lätt.

Fogprov 14 är taget från norra långhusfasaden, ursprunglig fasad. Gult, mycket lerhaltigt kalkbruk med grus som ballast som i genomsnitt är 10 mm men med enstaka bitar på 15 mm. Bruket håller samman till skillnad från tornets lerbruk.

Fogprov 15 är taget från igensättning av romanskt fönster (vid fönster 6) i norra långhusfasaden. Ett gult, lerhaltigt, torrt kalkbruk med 2-3 mm stora gruskorn som ballast. Bruket är väl sammanhållet.

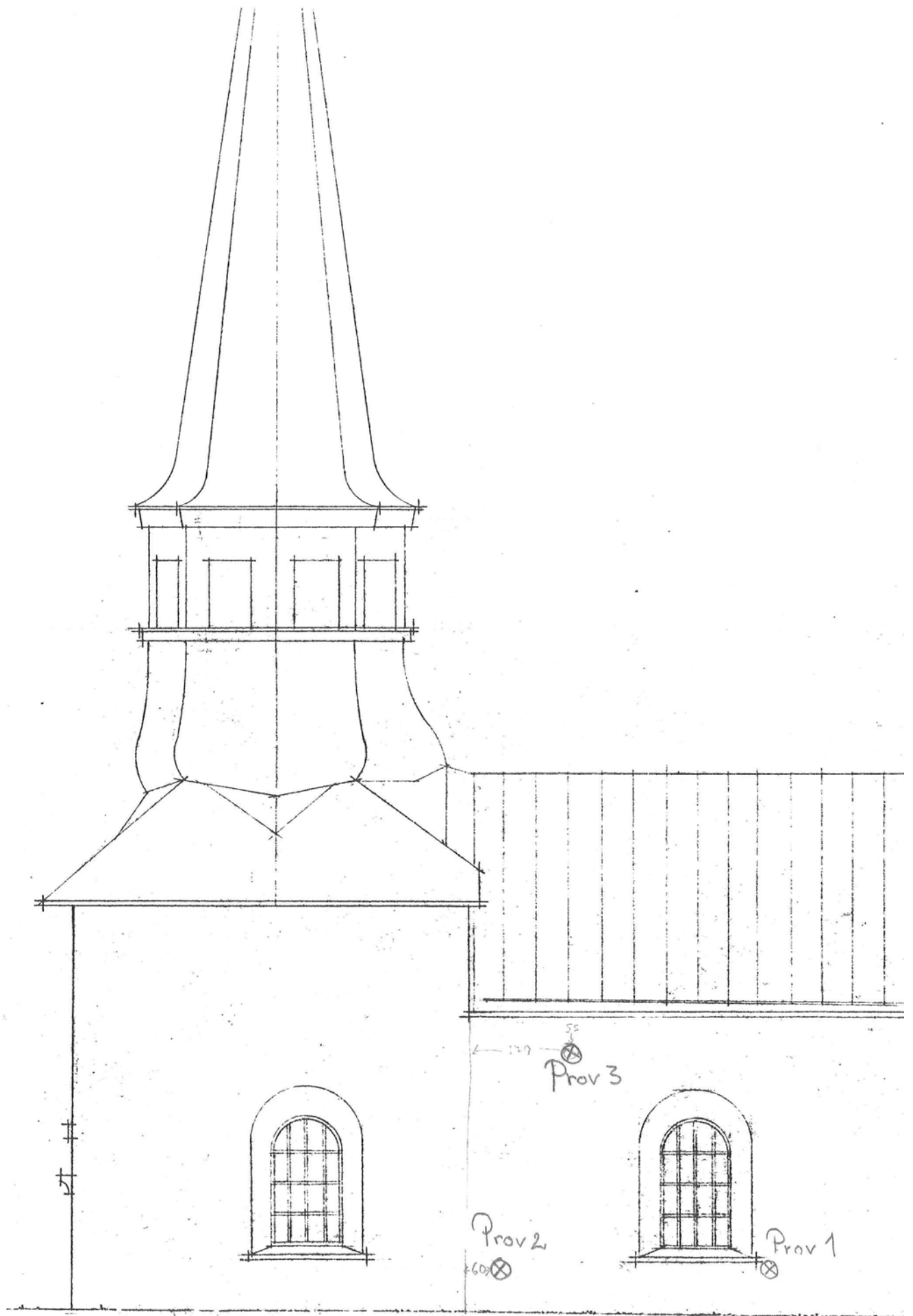
Fogprov 16 är taget från igensättning av romanskt fönster (vid fönster 3), i södra långhusfasaden. Ett gult, lerhaltigt kalkbruk med 2-3 mm stor ballast och i något fall mer än 5 mm stor. Mer inblandning av ljusare kalkbruk. Bruket är porösare än prov 15 och håller sämre ihop. Möjligen har de romanska fönstren satts igen ungefär samtidigt men inte med samma bruksblandning.

Fogprov 17 är taget från korets östfasad. Igensatt fönster utmed fog mot norr. Vitt, torrt kalkbruk med finmagrad ballast.

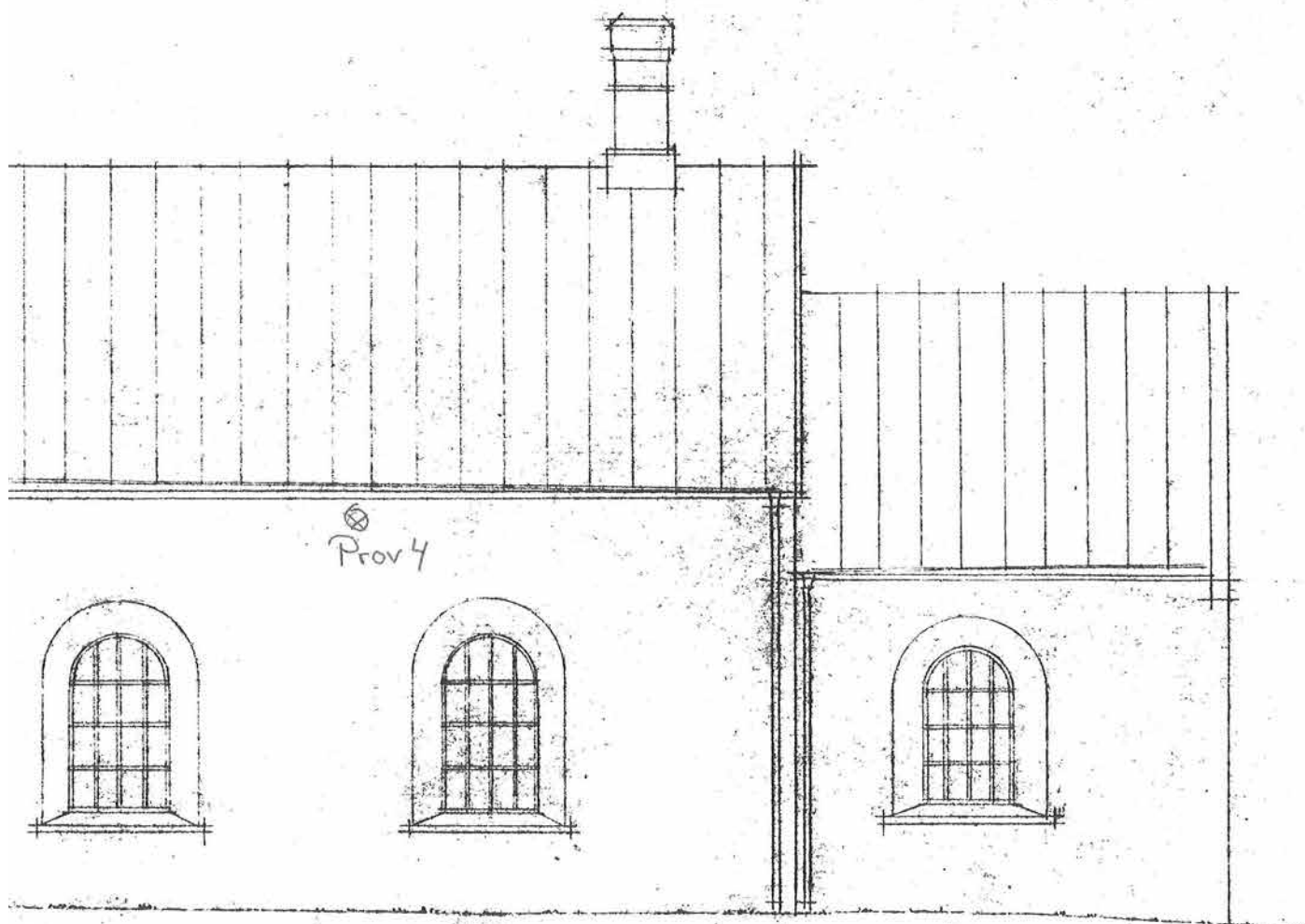
Fogprov 18. Kommer från sydportalens igensättning. Gulvitt, torrt kalkbruk med 2-5 mm stora gruskorn som ballast.

Fogprov 19 togs från norra långhusfasaden, ursprunglig del. Vitt, torrt kalkbruk med djurhår och 1-4 mm stora gruskorn som ballast.

Putsprov 20 togs i nordportalens insida. Ett vitt, torrt kalkbruk med finmagrad ballast.

FASAD MOT SÖDER

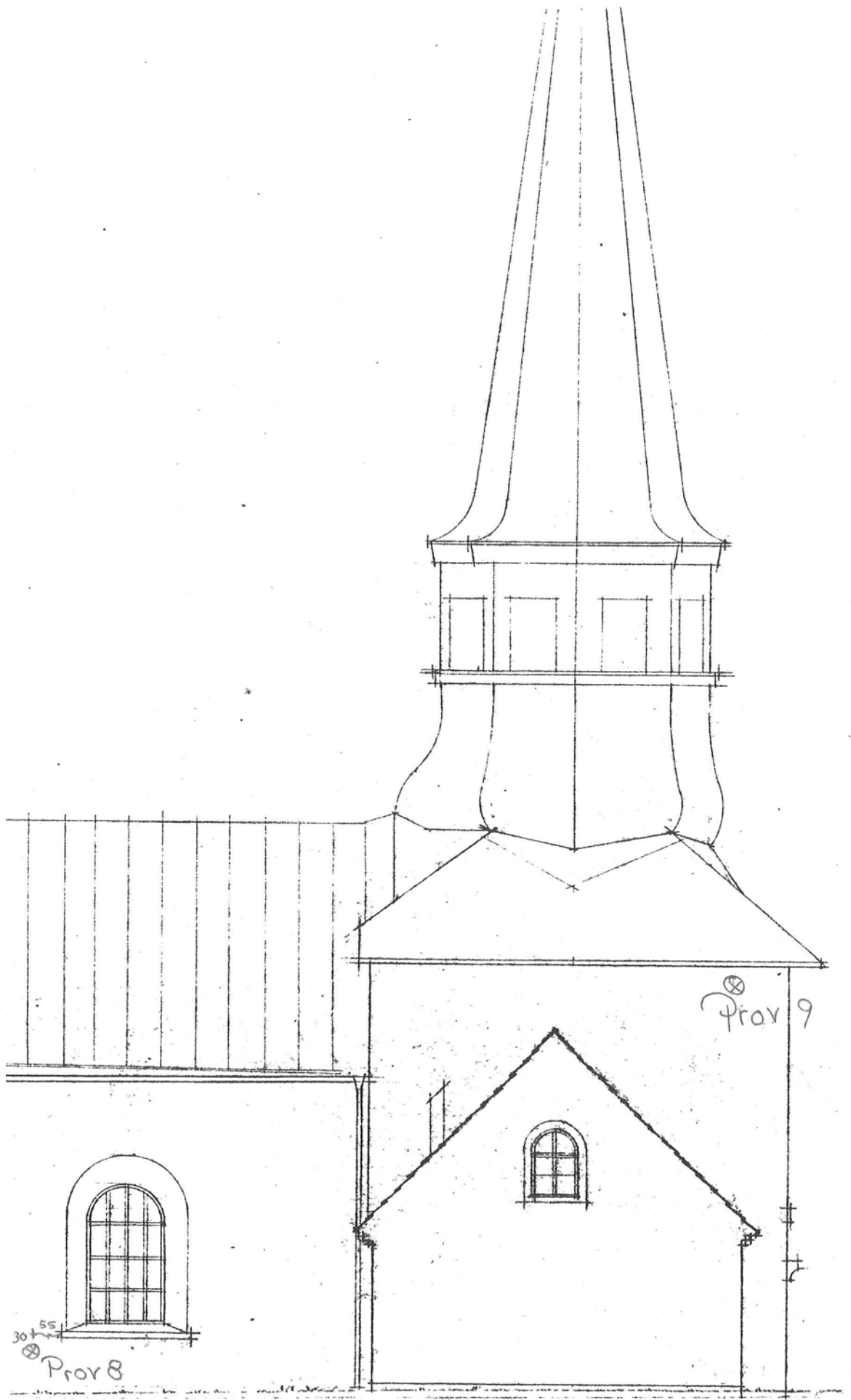
Putsprover 1-4

Söndroms sn
Söndroms kyrka
1987

HMAK 4473:7

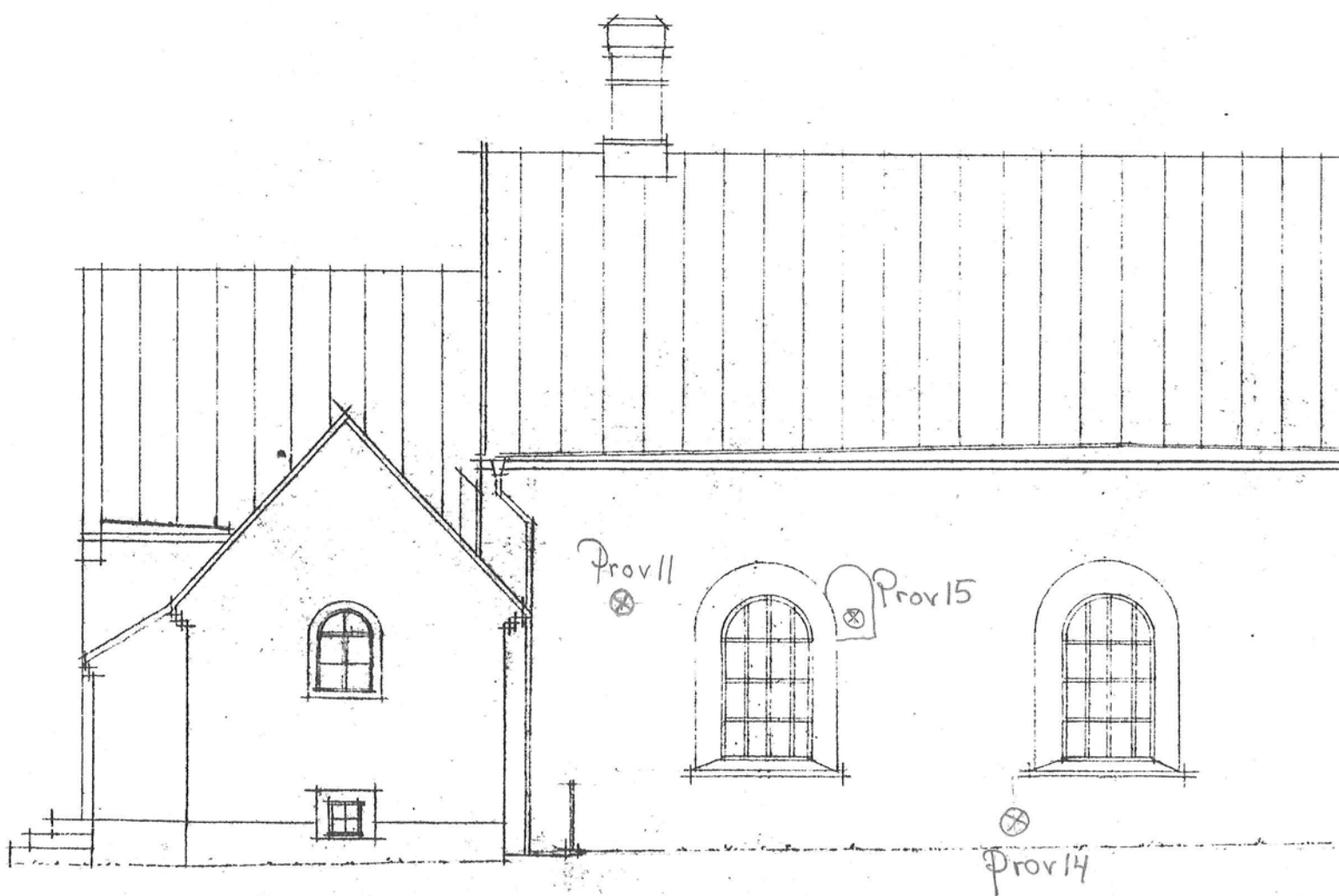
FASAD MOT NORR

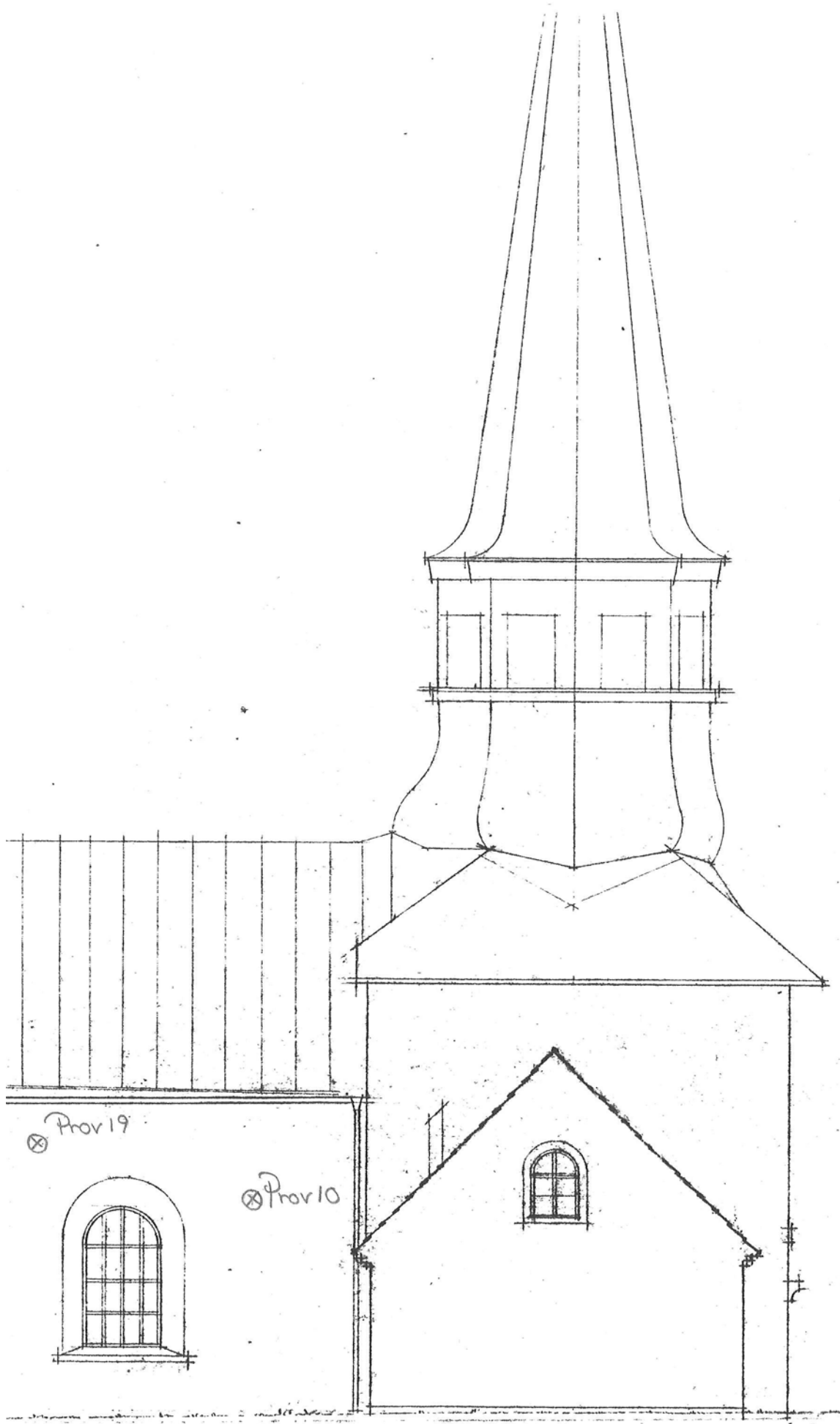
Putsprov 5-9, 20

Söndrums sn
Söndrums kyrka
1987

HMAK 4473:8

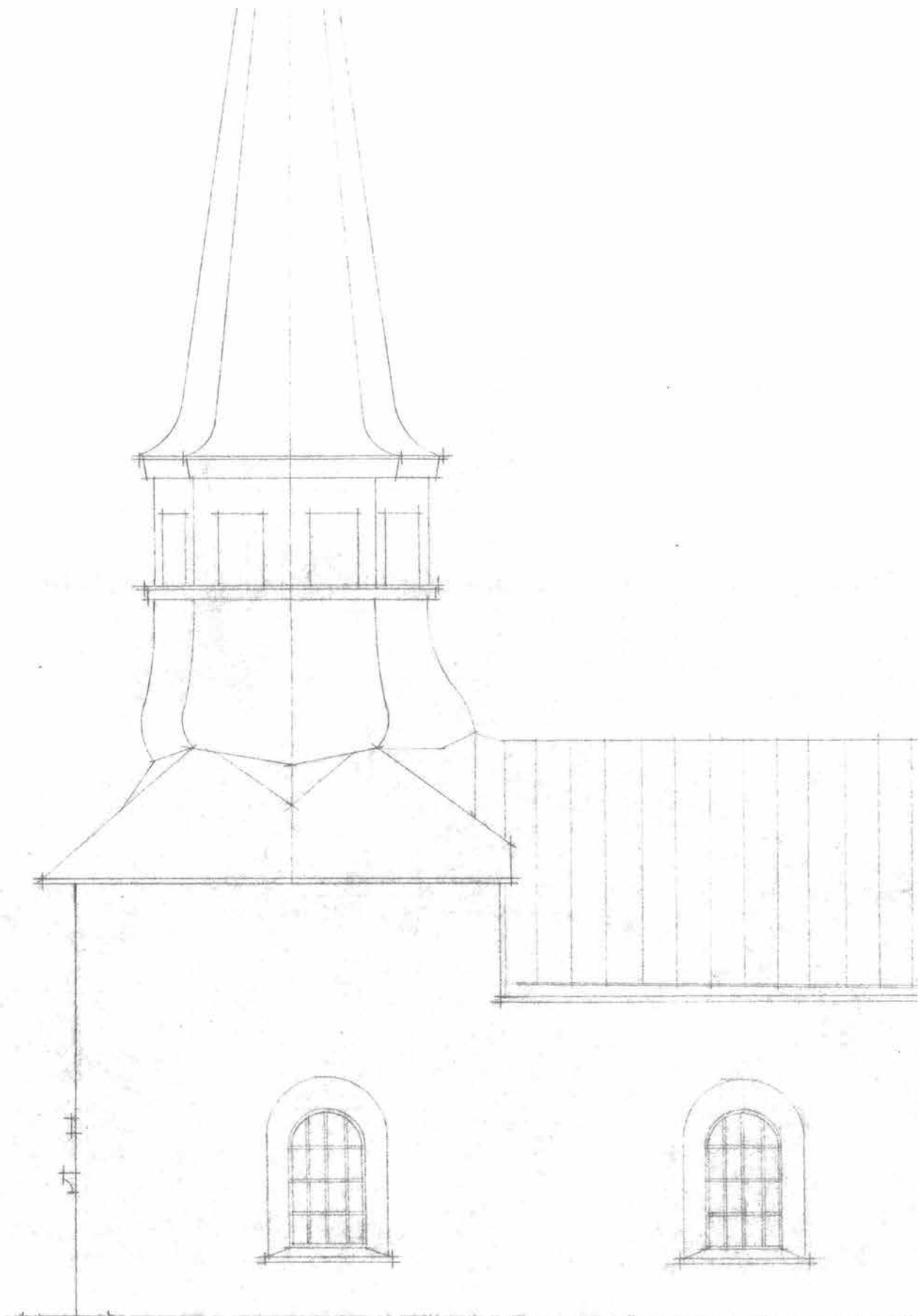
FASAD MOT NORR

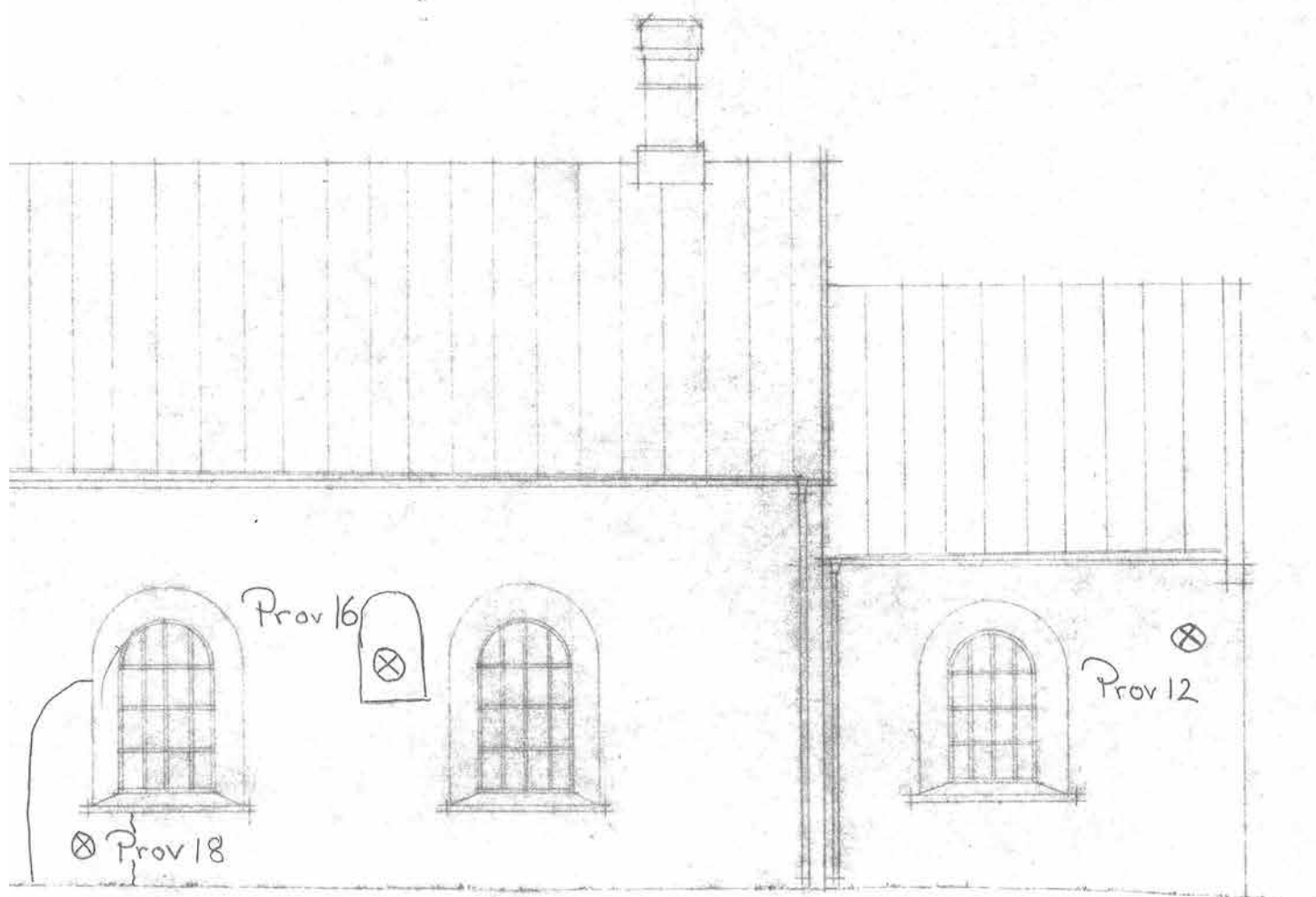
Fogprov 10-11, 14-15, 19

Söndrums sn
Söndrums kyrka
1987

HMAK 4473:9

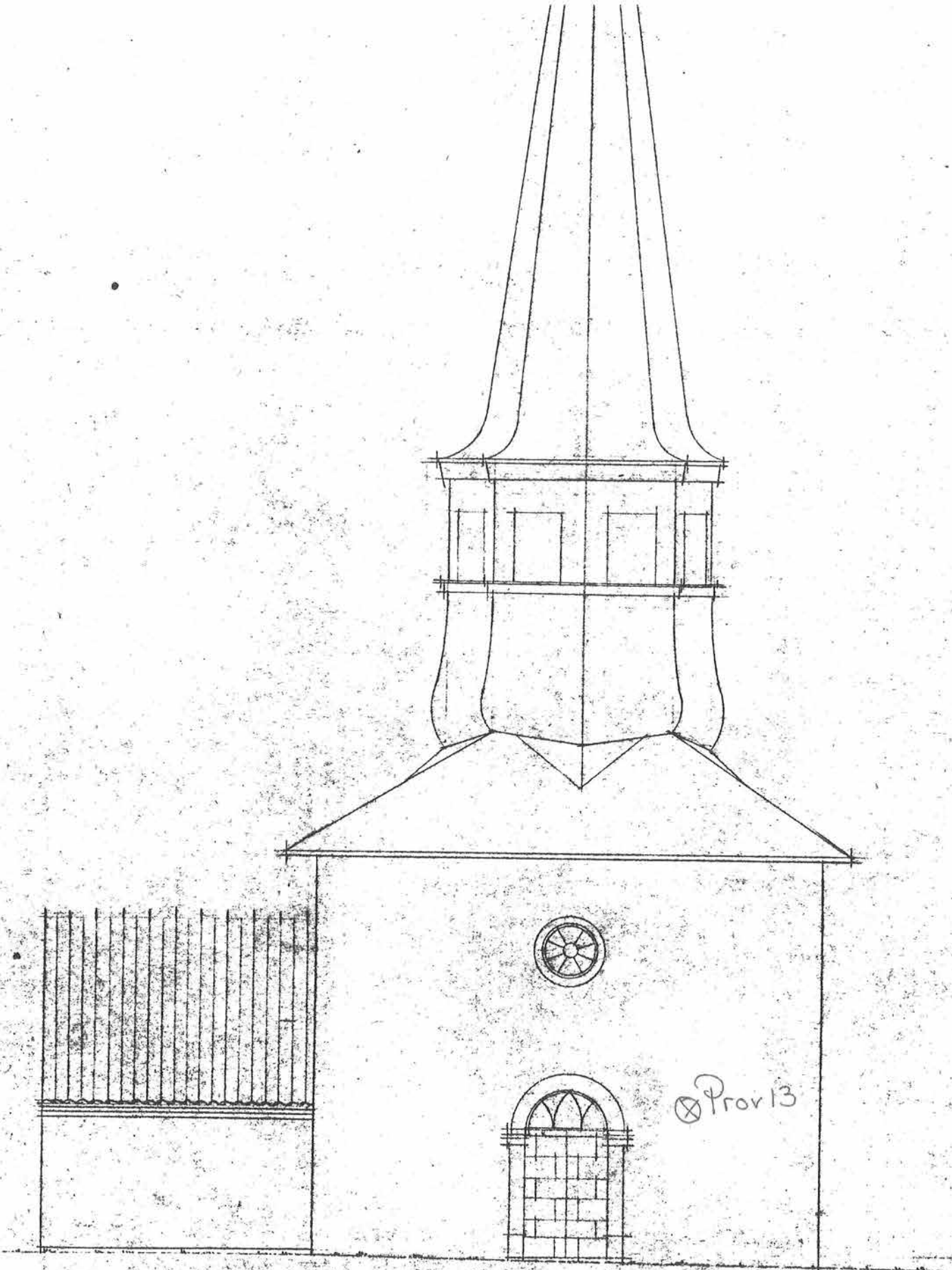

FASAD MOT SÖDER

Fogprov 12, 16, 18

Söndrums sh
Söndrums kyrka
1987

FASAD MOT VÄSTER

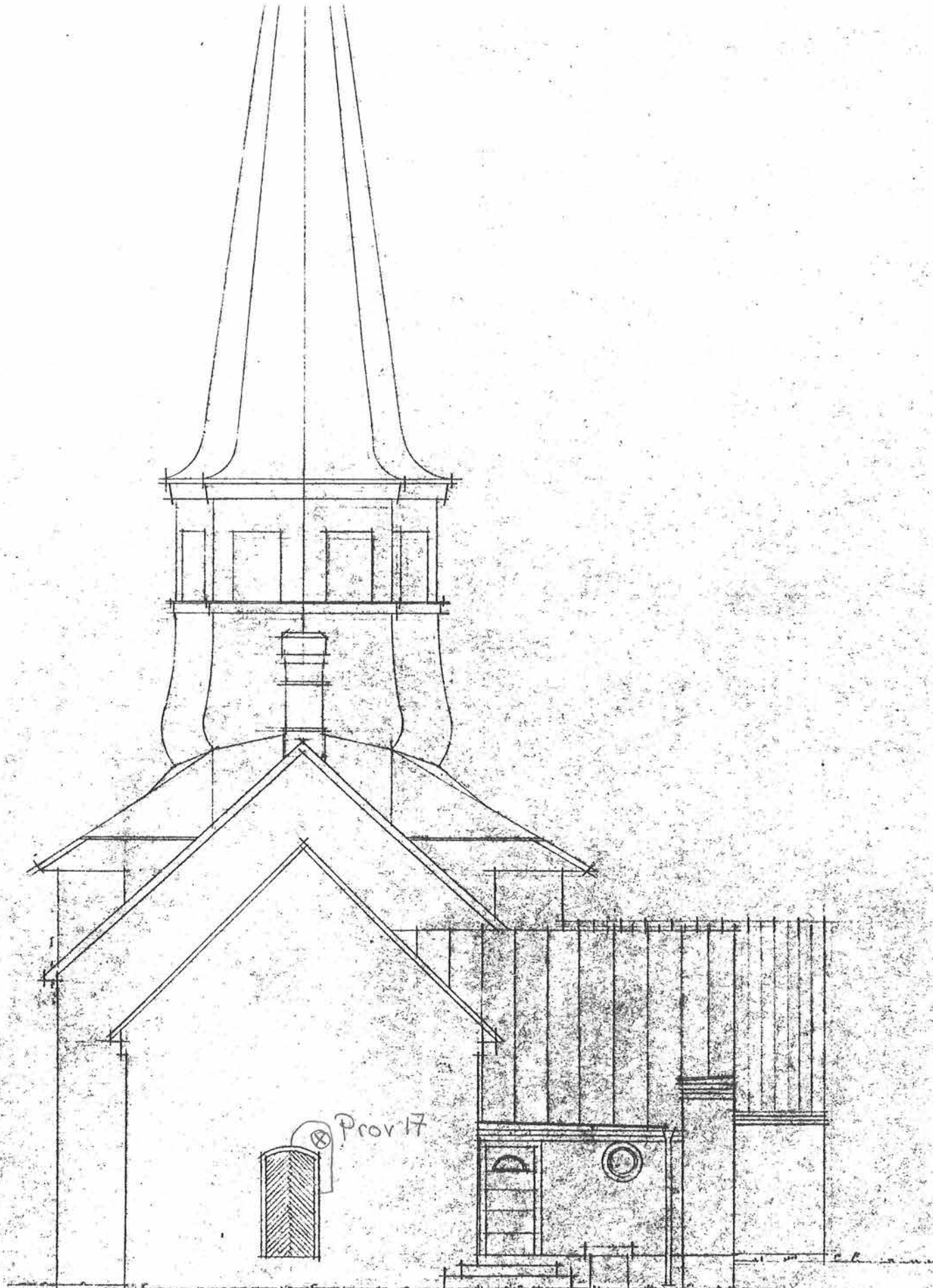
Fogprov 13

Söndrums sn.
Söndrums kyrka
1987

HMAK 4473:11

REV. 77.08.25

ARKITEKT SVEND BØ
ARKITEKTGÅRDEN
TEL 0430 - 12700

FASAD MOT ÖSTER

Fogprov 17

Sondrums sk
Sondrums kyrka
1987

HMAK 4473 12 REV. 77,08,25

ARKITEKT SVEND
ARKITEKTGÅRDEN
TEL 0430 12780

Bilaga 2

Fyndlista

Accessionsnr: HM 20 848

Landskap: Halland

Socken: Söndrum

Fastighet: Söndrums kyrka

Byggnadsdokumentation: 1987

REGISTERUPPGIFT Arkeologi

Upprättad, datum	Sign.	Reviderad, datum	Sign.	Sid.	Fot. ant. sid.
880408	LB			1	2

Inventarienz.	Diarienz.	Ällamst.	År
HM 20 848			1987
Lsk	Socken	Fastighet/fyndplats	
Ha	Söndrums socken	Söndrums kyrka	
Fornlämningstyp	Ras nr.	Ek. karta	Koordinater
Kyrka	—	4C:62	6286,32/1315,30
Period / Kultur	Medeltid - Nyare tid - Nutid		
Fynd	Ant.	Ruta / koord.	Profil / lager / skikt
		M.s.h.	Anläggningstyp
		Sekord	Material
		Ant. Lex. / fragm. / entier	Ant. / fragm.
		Vikt	Mått
		Avbildn.	Fyndomständigheter
			Plac.
1			putsprov 1 kalk
			728
			s långhusfasaden, se ritning
2			putsprov 2 kalk
			94
			s långhusfasaden, se ritning
3			putsprov 3 kalk
			158
			s långhusfasaden, se ritning
4			putsprov 4 kalk
			62
			s långhusfasaden, se ritning
5			putsprov 5 kalk
			112
			n långhusfasaden, se ritning
6			putsprov 6 kalk
			182
			n sakristiefasaden, se ritning
7			putsprov 7 kalk
			254
			n långhusfasaden, se ritning
8			materialprov växtfibrer
			8
			1
			ning. Taget mellan stenar
9			putsprov 9 kalk
			94
			n tornfasaden, se ritning
10			fogprov 10 kalk
			26
			n långhusfasaden, se ritning
11			fogprov 11 kalk
			24
			n långhusfasaden, se ritning
Anmärkningar, litteratur			

FORTSÄTTNINGSBLAD

Upprättat, datum 880408	Sign. LB	Reviderad, datum	Sign.	Sid. 2	Totalt sid 2
----------------------------	-------------	------------------	-------	--------	-----------------

Inventariert. HM 20 848	Datiert.
----------------------------	----------

[illegible]

Bilaga 3

Fotoförteckning s/v fotografier

Söndrums socken

Söndrums kyrka

Byggnadsarkeologisk undersökning 1987

Foto: Anders Tilly

Byggnadsdokumentation: 1987

FOTONUMMER	MOTIV	DATUM
88:12:1	Norra långhusfasaden, östra partiet. Mot S.	1987-04-29
88:12:2	Norra långhusfasaden, det östra (fönster 5) och mellersta fönstret (fönster 6). Mot S.	1987-04-29
88:12:3	Norra långhusfasaden, det mellersta (fönster 6) och västra fönstret (fönster 7). Mot S.	1987-04-29
88:12:4	Norra långhusfasaden, västra partiet. Mot S.	1987-04-29
88:12:5	Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:6	Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:7	Västra fönstret (fönster 7), norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:8	Västra fönstret (fönster 7), norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:9	Västra fönstret (fönster 7), detalj av område öst därom (7b). Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:10	Västra fönstret (fönster 7), detalj av område öst därom (7b). Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:11	Hörnsten till äldre långhusdelen, under västra fönstret (fönster 7) på norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:12	Hörnsten till äldre långhusdelen, under västra fönstret (fönster 7) på norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:13	Mellersta fönstret (fönster 6), norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:14	Mellersta fönstret (fönster 6), norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:12:15	Mellersta fönstret (fönster 6), norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:1	Mellersta fönstret (fönster 6) och området väst därom med igenmurad portal. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:2	Mellersta fönstret (fönster 6) och området väst därom med igenmurad portal. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:3	Mellersta fönstret (fönster 6) och området väst därom med igenmurad portal. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:4	Mellersta fönstret (fönster 6) och området väst därom med igenmurad portal. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:5	Östra fönstret (fönster 5) och igenmurat romanskt fönster väst därom. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:6	Östra fönstret (fönster 5) och igenmurat romanskt fönster väst därom. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29

88:13:7	Östra fönstret (fönster 5) och igenmurat romanskt fönster väst därom. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:8	Östra fönstret (fönster 5) och igenmurat romanskt fönster väst därom. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:9	Östra fönstret (fönster 5) och området väst därom med igenmurat romanskt fönster. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:10	Östra fönstret (fönster 5) och området väst därom med igenmurat romanskt fönster. Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:11	Igenmurat romanskt fönster, norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:12	Igenmurat romanskt fönster, norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:13	Västra fönstret (fönster 7) och området väst därom med "stenfylld lagning". Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:14	Västra fönstret (fönster 7) och området väst därom med "stenfylld lagning". Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:13:15	Västra fönstret (fönster 7) och området väst därom med "stenfylld lagning". Norra långhusfasaden. Mot S.	1987-04-29
88:14:1	Koret. Mot V.	1987-04-29
88:14:2	Koret. Mot V.	1987-04-29
88:14:3	Tornet. Mot NO.	1987-04-29
88:14:4	Tornet. Mot N.	1987-04-29
88:14:5	Tornet. Mot N.	1987-04-29
88:14:6	Tornet. Mot N.	1987-04-29
88:14:7	Tornet. Mot N.	1987-04-29
88:14:8	Tornet, detalj av murning söder om portalen. Mot O.	1987-04-29
88:14:9	Tornet, detalj av murning söder om portalen. Mot O.	1987-04-29
88:14:10	Tornet. Den SV hörnkedjan. Mot ONO.	1987-04-29
88:14:11	Översikt mot NNO.	1987-04-29
88:14:12	Översikt mot NO.	1987-04-29
88:15:1	Koret, detalj av igensatt romanskt fönster norr om dörr. Mot V.	1987-04-30
88:15:2	Koret, detalj av igensatt romanskt fönster norr om dörr. Mot V.	1987-04-30
88:15:3	Koret, fasad. Mot V.	1987-04-30
88:15:4	Koret, fasad. Mot V.	1987-04-30
88:15:5	Södra långhusfasaden, mellan västra och mellersta fönstret (fönster 1 och fönster 2), lagning 1c och igensatt sydportal. Mot N.	1987-04-30
88:15:6	Södra långhusfasaden, västra fönstret (fönster 1) och murverket väster om, mot tornet. Mot N.	1987-04-30
88:15:7	Södra långhusfasaden. Mot N.	1987-04-30
88:15:8	Södra långhusfasaden. Mot N.	1987-04-30
88:15:9	Koret. Mot V.	1987-04-30
88:15:10	Södra långhusfasaden, mellersta (fönster 2) och östra fönstret (fönster 3) samt igensatt romanskt fönster. Mot N.	1987-04-30

88:15:11	Södra långhusfasaden (fönster 3), östra partiet. Mot N.	1987-04-30
88:15:12	Södra korfasaden, västra partiet. Mot N.	1987-04-30
88:15:13	Södra korfasaden, östra partiet. Mot N.	1987-04-30
88:15:14	Södra korfasaden. Mot N.	1987-04-30
88:16:1	Arbetsbild, uppmätning. Lena Bjugger och Erik Rosengren.	1987-04-30
88:16:2	Detalj av stötfog mellan långhus och torn. Mot N.	1987-04-30
88:16:3	Detalj av stötfog mellan äldre långhus och förlängd del av långhus under västra fönstret (fönster 1). Södra långhusfasaden. Mot N.	1987-04-30
88:16:4	Igenmurad sydportal, vid mellersta fönstret (fönster 2). Mot N.	1987-04-30
88:16:5	Igenmurat romanskt fönster, mellan mellersta och östra fönstret (fönster 2 och 3), södra långhusfasaden. Mot N.	1987-04-30
88:16:6	Korfönster (fönster 4), sydfasad. Mot N.	1987-04-30
88:16:7	Södra långhusfasaden, östra fönstret (fönster 3). Mot N.	1987-04-30
88:16:8	Södra långhusfasaden, mellersta fönstret (fönster 2). Mot N.	1987-04-30
88:16:9	Södra långhusfasaden, västra fönstret (fönster 1). Mot N.	1987-04-30
88:16:10	Södra tornfasaden, fönster. Mot N.	1987-04-30
88:16:11	Södra långhusfasaden, detalj av mellersta fönstret (fönster 2). Mot N.	1987-04-30
88:16:12	Södra långhusfasaden, detalj, en del av en korgbåge (3b) vid östra fönstret (fönster 3). Mot N.	1987-04-30
88:16:13	Detalj av prickhuggen hörnsten.	1987-04-30
88:16:14	Detalj av stötfog mellan äldre och yngre långhusdel (under fönster 1). Södra långhusfasaden. Mot N.	1987-04-30
88:16:15	Detalj av stötfog mellan äldre och yngre långhusdel (under fönster 1). Södra långhusfasaden. Mot N.	1987-04-30

Bilaga 4

Ritningsförteckning och ritningar

HMAK 4473:1–12

Halland

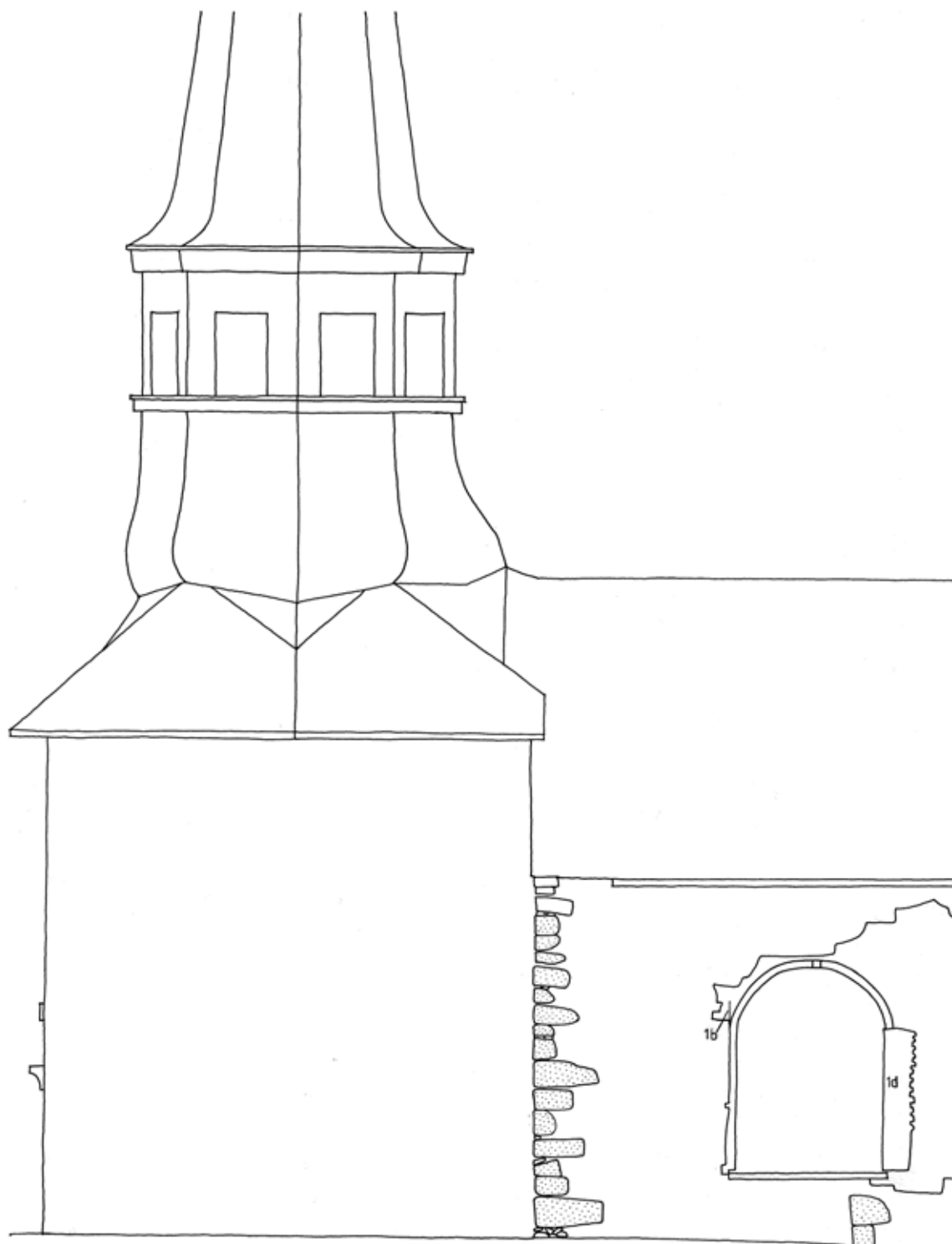
Söndrums socken

Söndrums kyrka

Byggnadsdokumentation 1987

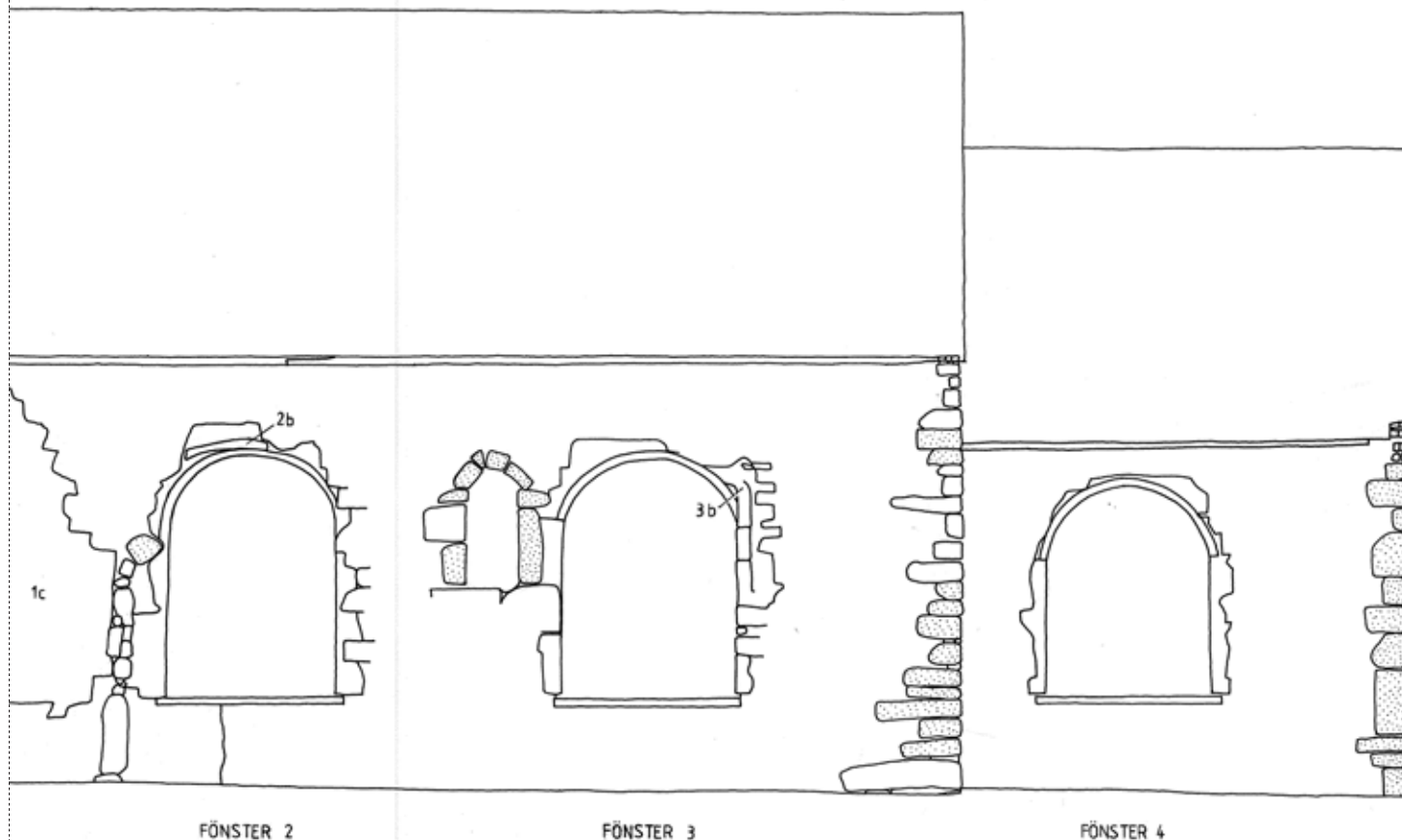
Ritningsnummer	Beskrivning	Skala	Ritningstyp	Format
HMAK 4473:1	Sydfasad, långhus och kor. Äldre fönsteröppningar, portal och andra iakttagelser kring nuvarande fönster 1-4. Prickhuggna hörnkedjor.	1:50	Renritning	A1
HMAK 4473:2	Östfasad, kor. Äldre fönster.	1:50	Renritning	A1
HMAK 4473:3	Nordfasad, långhus och kor. Äldre fönster, portal och andra iakttagelser kring fönster 5-7. Prickhuggna hörnkedjor.	1:50	Renritning	A1
HMAK 4473:4	Sydfasad, långhus och kor. Äldre fönsteröppningar, portal och andra iakttagelser kring nuvarande fönster 1-4. Prickhuggna hörnkedjor och tegelmått.	1:50	Fältritning	A2
HMAK 4473:5	Östfasad, kor. Äldre fönster.	1:50	Fältritning	A2
HMAK 4473:6	Nordfasad, långhus och kor. Äldre fönster, portal och andra iakttagelser kring fönster 5-7. Prickhuggna hörnkedjor och tegelmått.	1:50	Fältritning	A2
HMAK 4473:7	Putsprover 1-4 inlagda på sydfasaden; långhus. Underlag: kopia ritning från 1977.	1:100	Fältritning	A3
HMAK 4473:8	Putsprover 5-9, 20 inlagda på nordfasaden; långhus, torn och sakristia. Underlag: kopia ritning från 1977.	1:100	Fältritning	A3
HMAK 4473:9	Fogprover 10-11, 14-15 och 19 inlagda på nordfasaden; långhus. Underlag: kopia ritning från 1977.	1:100	Fältritning	A3
HMAK 4473:10	Fogprov 12, 16 och 18 inlagda på sydfasaden; långhus och kor. Underlag: kopia ritning från 1977.	1:100	Fältritning	A3
HMAK 4473:11	Fogprover 13 inlagd på tornet västfasad. Underlag: kopia ritning från 1977.	1:100	Fältritning	A4
HMAK 4473:12	Fogprov 17 inlagd på korets östfasad. Underlag: kopia ritning från 1977.	1:100	Fältritning	A4

5 M +
4 M +
3 M +
2 M +
1 M +
0 M +

FÖNSTER 1

0.5 0 1 2 3 4 5 M

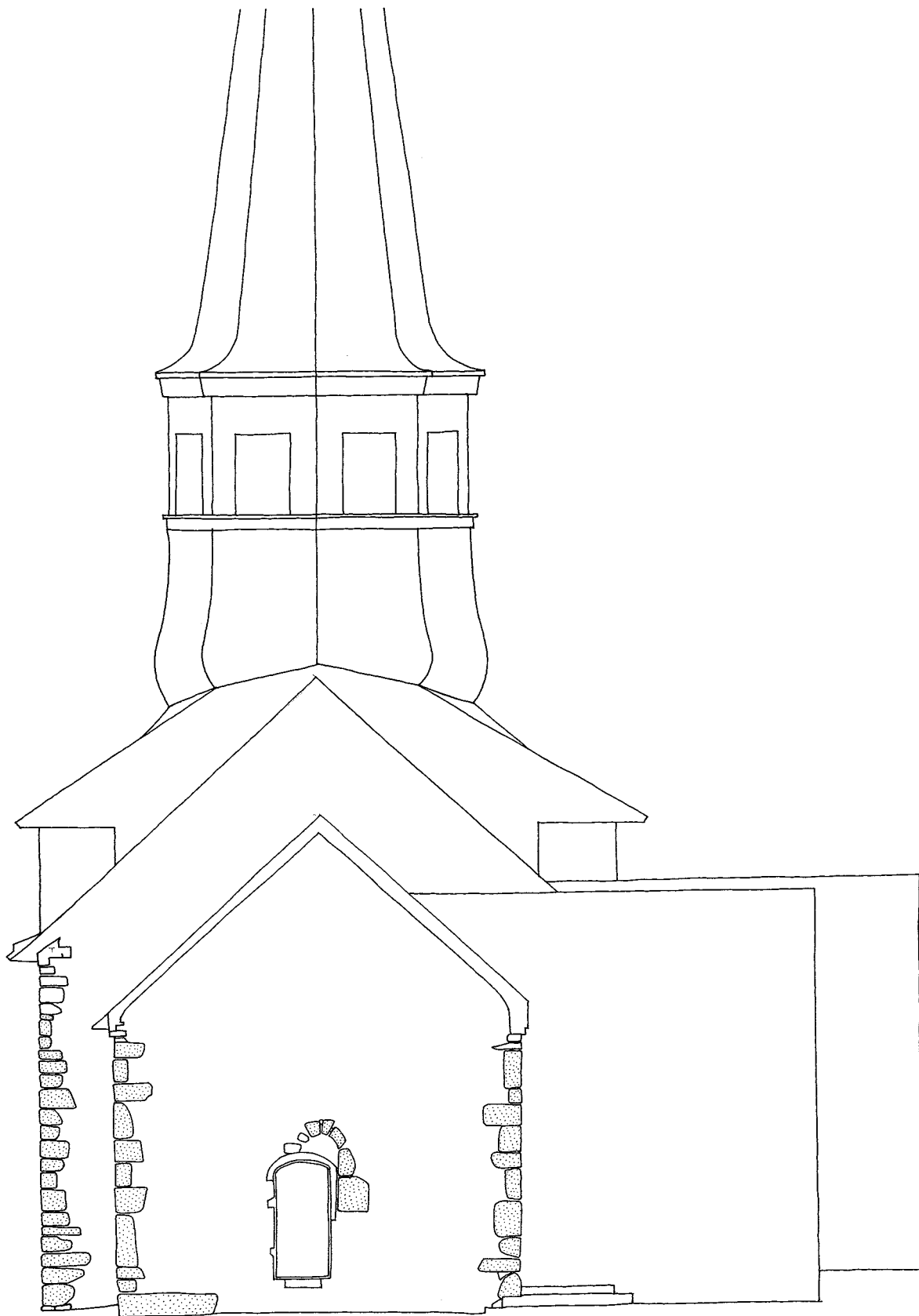
FÖNSTER 2

FÖNSTER 3

FÖNSTER 4

HALLAND
SÖNDRUMS KYRKA
Sydfasad
Byggnadsdokumentation
Skala 1:100
Lena Bjuggner
April – Maj 1987
HMAK 4473:1

5 M +
4 M +
3 M +
2 M +
1 M +
0 M +

0.5 0 1 2 3 4 5 M

+ 5 M

+ 4 M

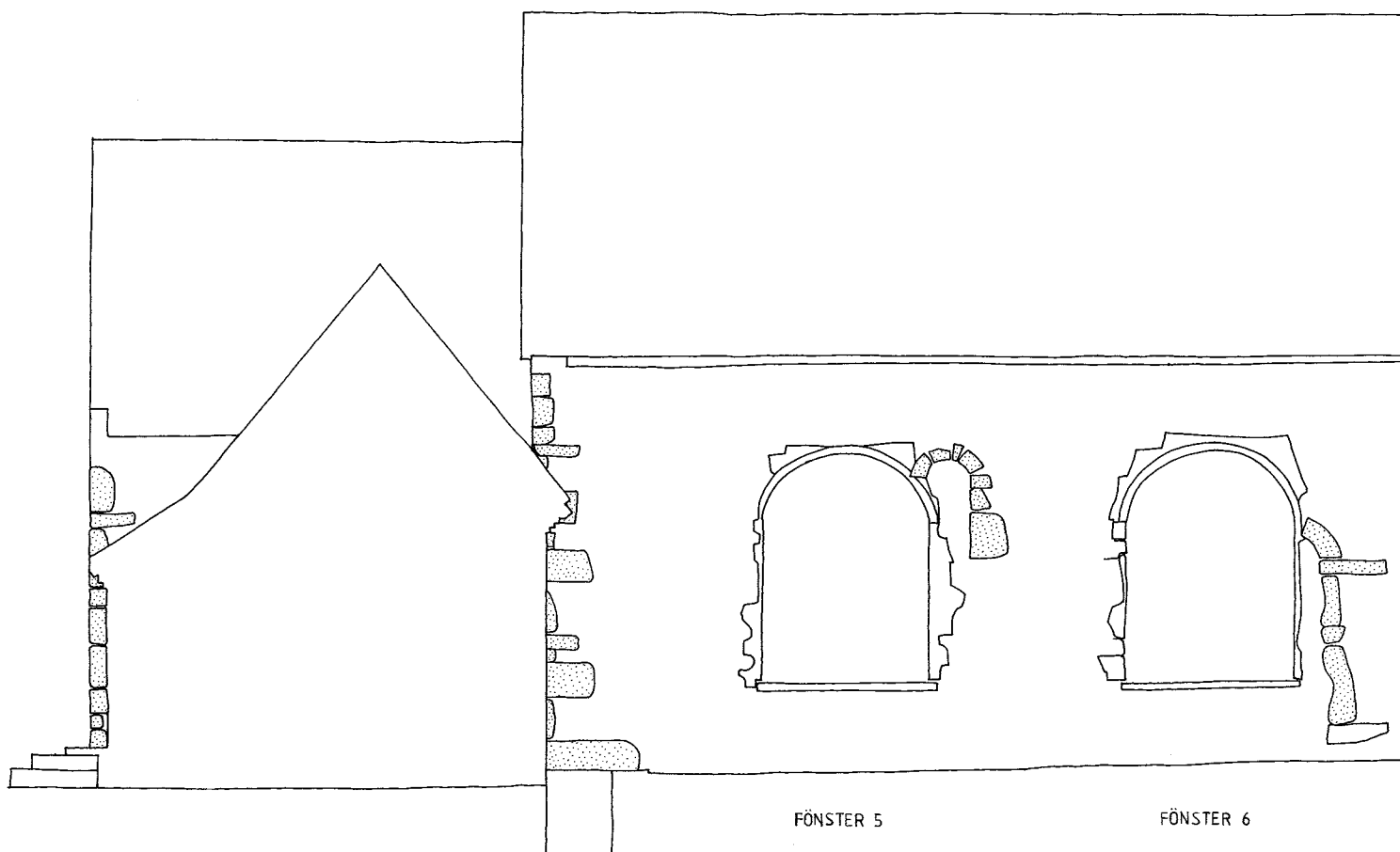
+ 3 M

+ 2 M

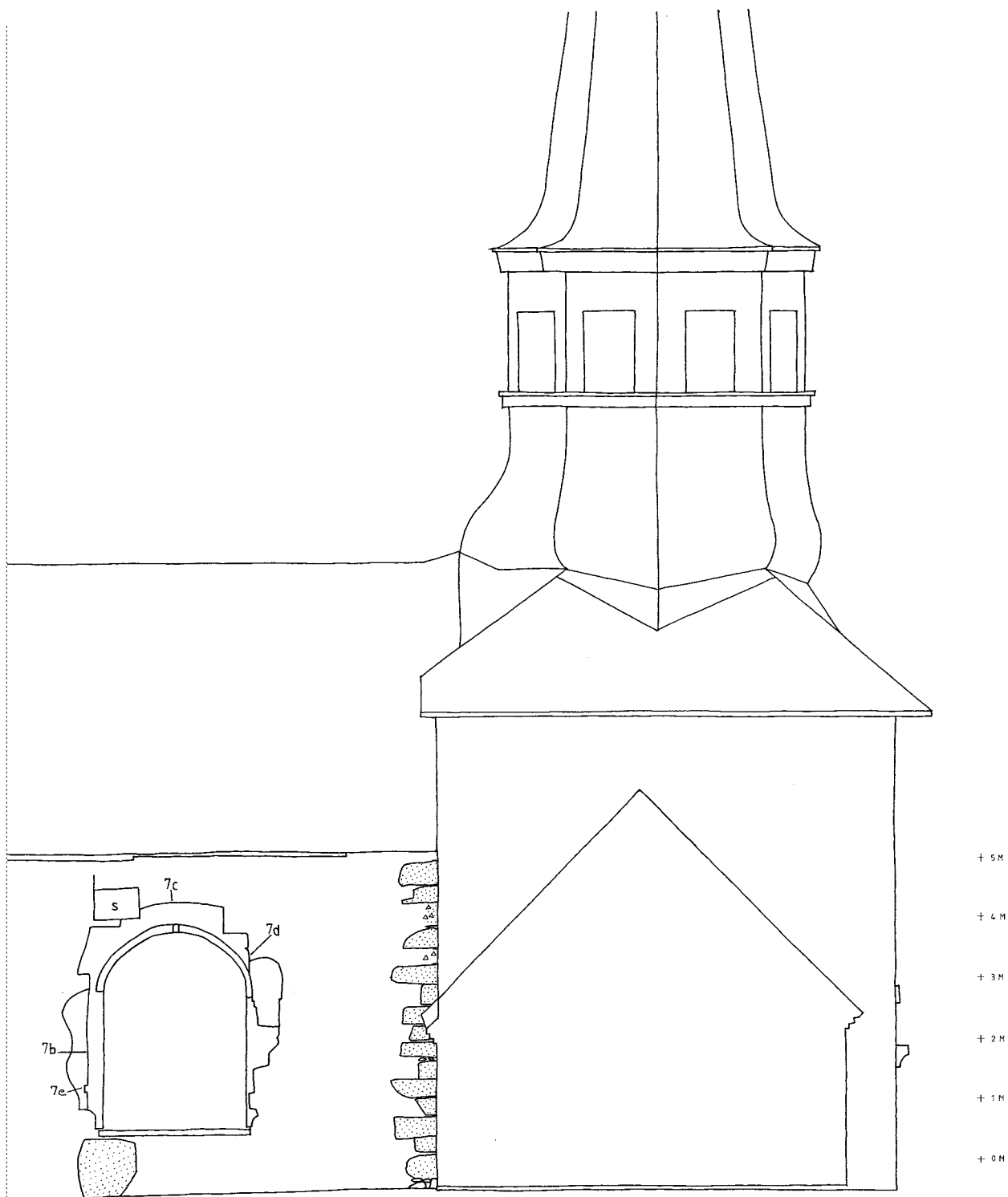
+ 1 M

+ 0 M

HALLAND
SÖNDRUMS KYRKA
Östfasad
Byggnadsdokumentation
Skala 1:100
Lena Bjuggner
April – Maj 1987
HMAK 4473:2

0.5 0 1 2 3 4 5 M

FÖNSTER 7

HALLAND
SÖNDRUMS KYRKA
Nordfasad
Byggnadsdokumentation
Skala 1:100
Lena Bjuggner
April – Maj 1987
HMAK 4473:3

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se